

Zatímný návrh obecné části trestního zákona.

Karel Reinold.

Účelem tohoto článku není obšírné vědecké pojednání obírající se důkladně všemi teoretickými spornými otázkami, nýbrž má tu býti podán praktickým právníkům stručný přehled o podstatných ustanoveních této důležité osnovy. Zajisté není potřeba blíže o tom mluvit, že úplně zastaralý trestní zákon ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., platící dosud pro Čechy, Moravu a Slezsko, jenž četnými zákony vedlejšími, změnami a pod. stal se naprosto nepřehledným, zrovna volá po reformě, při čemž jest uvážiti v naší republice nezbytnou nutnost, aby právní stav v tak významném oboru zákona byl co nejdříve v obou částech říše sjednocen, byť i uherský trestní zákoník dosud platící na Slovensku jest mnohem modernějším a pokročilejším než rakouský.

Ministerstvo spravedlnosti ujalo se s pozoruhodnou rychlostí přípravných prací; dne 14. června 1920 byla zvolena komise sestávající z univ. profesorů Dra Aug. Miříčky jako předsedy a Dra Jaroslava Kallaba a min. rady Dra Alberta Miloty. Prací se zúčastnil ze začátku i univ. prof. Dr. Josef Prušák mezitím zemřelý. Komise pak v četných schůzkách jednotlivé referáty podrobně přezkoumala za účasti bývalého ministra spravedlnosti Dra Augusta Popelky, odb. přednosta ministerstva spravedlnosti Dra Emericha Poláka a odb. přednosta ministerstva unifikčního Dra Augusta Ratha. — V květnu 1921 byl zatímní návrh obecné části trestního zákona veřejnosti předán.

Tvůrčové návrhu měli dost příležitosti přihlížeti k různým trestním zákonům a osnovám z nové doby, zejména v hlavě o trestech a zabezpečovacích opatřeních, kde vůbec nastala pronikavá reforma, bylo použito osvědčené americké soustavy výkonu trestu; při tom ovšem vyskytá se osudná otázka, zdali tuzemské poměry v dohledné době dovolují úspěšné provedení tak dalekosáhlé reformy, jež bude vyžadovati obrovských nákladů.

Na první pohled překvapuje novota, že osnově nepředchází zvláštní uvozovací zákon, to dříve při větších kodifikacích bývalo zvykem. Za to nalézá se několik přechodných ustanovení jak o časové platnosti trestních zákonů v úvodu první hlavy. Poněvadž toho času neznáme úplný návrh trestního zákona, nelze prozatím po-

souditi, zdali novým trestním zákonem má se celý předmět trestních zákonů vůbec znova upravití, jinými slovy, zdali do osnovy mají býti shrnuta veškerá ustanovení pro trestní soudnictví vůbec v úvahu přicházející nebo zdali mimo nový trestní zákon mají zůstatí v platnosti tak zvané vedlejší zákony.

Ze znění 1. věty Šu 1.: »Podle tohoto zákona může býti potrestán jen ten, kdo se dopustil činu, jež zákon prohlásil za trestný soudem« by se ovšem dalo souditi na druhou možnost, leč dle úvodu k odůvodnění má trestný zákon býti zákonem obecným, t. j. platným pro každého.

Proto mají býti též vojenské osoby dle Šu 5. podrobeny novému trestnímu zákonu s tou odchylkou, že ustanovení vyplývající ze zvláštnosti vojenského zřízení a z nutnosti účinné obrany státu mají býti pojata do zvláštního vojenského trestního zákona. Při tom arci není jasným, zdali vojenské osoby pro trestné činy v novém trestním zákoně uvedené budou podléhati civilním soudům, nebo jako nyní dále vojenským soudům. Mimo to mají předpisy s dočasnou platností, jako zejména o válečné lichvě, o podloudném vývozu, o porušení smluv dodacích jakož i pro dobu válečnou nutná zostření obecných trestních ustanovení býti shrnuta do »válečného práva«.

Konečně bude trestní soudnictví nad mládeží zvláštním zákonem upraveno, jež bude obsahovati jak odchylky od obecného hmotného práva trestního tak i odchylky od trestního řádu vzhledem k výjimečnému postavení mladistvých. Tím bude mnohým neprávnikům spolupracujícím na péči o mládež dána příležitost přehlédnouti snadno veškerá zákonná ustanovení pro mládež důležitá. Vláda již vypracovala dotyčnou osnovu, jež má se ještě před celkovou reformou trestního zákona uzákoniti.

Jak již bylo řečeno, pojednává návrh v první hlavě a to §§ 2. až 4. o časové platnosti trestních zákonů, při čemž se po vzoru ruského práva upravuje zpětné působení nového zákona, by i tím jest prolomena stará zásada o platnosti dřívějších předpisů, jsou-li mírnější. Byly-li tudíž činy spáchané před účinností nového zákona soudně trestny podle starého zákona a nezanikla-li mezitím jejich trestnost, bude na ně použito nového zákona s tou výhradou, že nesmí býti uložen trest na svobodě delšího trvání než činí nejvyšší výměra sazby dle dosavadního zákona. Přísnost nové zásady uplatňuje se zejména v tom případě, jedná-li se o čin, dle starého zákona jen peněžitým trestem, dle nového zákona jen trestem na svobodě trestný. Tu se uloží trest na svobodě pouze dle nejnižšího stupně zákonných sazeb.

Poněvadž dle osnovy některý dříve veřejnožalobní čin bude stíhán toliko k soukromé žalobě nebo k návrhu oprávněné strany, ustanovuje návrh, že lhůta k podání obžaloby nebo návrhu začíná teprve dnem, kdy nový zákon nabyl účinnosti. Bylo-li však v tako-

vém případě již trestní řízení u soudu zahájeno, musí to soud tomu, kdo je nyní oprávněn k obžalobě nebo k návrhu, oznámiti a nutno pak podati během 28 dnů po učinění oznámení obžalobu nebo návrh.

Že nové předpisy, pokud jsou mírnější, působí zpět, jest samozřejmo. Poněvadž návrh, jak ještě uvidíme, jen v jednom vyjímečném případě, trest smrti připouští, bude zapotřebí, vinníku před účinností nového zákona odsouzenému k smrti, zpravidla uložiti jen trest na svobodě.

Ustanovení o místní platnosti trestních zákonů též obsažená v první hlavě návrhu znamenají proti dosavadnímu právnímu stavu značné obmezení trestního práva státu. Návrh ovšem trvá na zásadě územní suverenity a reální ochrany tím, že ustanovuje, že dle trestních zákonů republiky bude potrestán, kdo se dopustil trestného činu na území republiky nebo v cizině zločinu nebo přečinu proti státu, proti národní obraně a bezpečnosti tuzemských peněz a cenných papírů, vzdává se však principu světovosti. Neboť příslušníku republiky nebude se před tuzemskými soudy z přestupků v cizině spáchaných zodpovídati, že zločinů a přečinů jen potud, pokud se význačnou měrou dotýkají zájmů lidské společnosti (jak obchod se ženami, otrokářství atd.) nebo zařízení státu, nebo pokud republika mezinárodní smlouvou bude vázána ku stíhání (jako na příklad při zločinech proti bezpečnosti námořní plavby i při pornografii).

Jiné zločiny a přečiny, jichž se dopustil příslušník republiky v cizině, mají se potrestati jen tehdy, jsou-li též trestny dle zákona ciziny.

Cizinci mají se za zločiny a přečiny spáchané v cizině zásadně vydati; ohledně vydání platí celkem dosavadní předpisy. Nedojde-li však k vydání, mají se trestné činy cizinců v cizině spáchané zde potrestati, ale jen potud, pokud běží o otrokářství a podobné zločiny mezinárodního rázu nebo o zločiny a přečiny obecně nebezpečné a konečně, je-li republika mezinárodní smlouvou ke stíhání zavázána. V jiných případech nastává potrestání cizince jen k nařízení ministra spravedlnosti.

Odpykal-li si cizinec nebo v jistém případě čs. příslušník trest v cizině, je další potrestání v tuzemsku vyloučeno; toliko, byl-li trest v cizině promínut nebo byl-li vinník sprostěn, může býti v tuzemsku stíhán, ale to jenom k nařízení ministerstva spravedlnosti.

Další obmezení zásady personality znamená nové ustanovení o vydání příslušníků republiky, jež může býti se svolením ministra spravedlnosti vyjímečně povoleno, je-li to zvláštními okolnostmi odůvodněno.

Než dojdeme k vlastnímu projednávání o pojmovém významu druhů trestných činů, budiž se ještě zmíněno o výkladu některých výrazů zákona. Návrh mluví o tom, ke konci první hlavy, násled-

doval v tom směru právem příklad švýcarské osnovy, ježto zákon přesným vytčením obsahu význačnějších výrazů zákonem častěji užívaných nabývá tím jasnosti a lehčí srozumitelnosti pro obecnostvo.

Pro nás jsou nejzajímavější výklady o místě činu, o veřejnosti činu, o blízkých osobách, o veřejné moci a jejich orgánech, o movitých věcech a o rozdílu mezi dětmi, t. j. osobami mladšími 14 let a dospělými, t. j. osobami přes 18 let. Nutno poznamenati, že pro mladistvé — od 14tého až do dovršeného 18tého roku — má platiti zvláštní zákon o trestním soudnictví nad mládeží, kdežto děti dle dotyčného návrhu vůbec nepodléhají trestním soudům.

Stran místa činu přijala osnova zásadu výsledkové teorie, podle níž pokládá se čin za spáchaný i tam, »kde výsledek v zákoně uvedený nastal nebo nastati měl«.

Veřejnost činu bude dána nejenom spácháním v rozšiřovaném tiskopise, nýbrž i jiným způsobem, že totiž čin mohl býti postřehnut větším počtem osob. Jak jest rozuměti výrazu »větší počet« zůstane dále pochybným.

Nanejvýš důležitá pro zvláštní část trestního zákona bude definice blízkých osob, »k nimž je ten, o něhož jde, v takovém poměru rodinném, přátelském nebo milostném, že by újmu jimi utrpěnou pocífoval jako újmu vlastní«. Tím jest učiněn další krok, aby zákonodárství se přizpůsobilo skutečným potřebám společenského života. K tomu patří, že moderní zákony týkající se zaopatření lidí staví soudružku na roveň s manželkou.

»Veřejnou mocí je rozuměti úřady správy veřejné a moci vojenské, i soudy«. K zákonodárné moci bude přihlíženo ve zvláštním zákoně. Naproti kasuistickému výpočtu úředních osob dle § 68. trestního zákona rakouského, rozumí návrh orgánem veřejné moci toho, »komu moc veřejná nebo zákonodárná svěčila úkon své pravomoci (veřejný pořádek)« i toho, »kdo pomáhá při tom výkonu z veřejného příkazu«.

Ve smyslu pokroku moderního života hospodářského nutno za movitou věc považovati i elektřinu nebo jinou přírodní sílu, člověkem vyrobenou nebo zachycenou«.

Přistupujeme nyní ku stěžejní otázce návrhu, t. j. k rozdělení trestných činů. Návrh arci setrvává na starém pojmenování skupin trestných činů jako zločinů, přečinů a přestupků. Leč tyto názvy mají částečně jinou pojmovou výplň. Čím je zločin, přečin a přestupek, to návrh se ani nepokouší uspokojujícím způsobem vysvětliti. Neboť druhý odstavec § 1., jenž zajisté zavdává příčinu k různým polemikám, označuje trestné činy, jež nejsou prohlášeny za přestupky, jako přečiny, kdežto zločiny stávají se, »je-li na ně ustanoven trest žaláře, a uzná-li soud na tento trest«. Zdá se mně, že tu se pohybujeme v chybném kruhu, neboť jednoduchý člověk by si mohl rozdíl mezi třemi druhy trestných činů lépe představit, kdyby na místě záporného vyhranění pojmů přečinu a přestupku nastoupilo

vysvětlení dle příznaků pojem vystihujících; toliko ohledně zločinů jest řečeno, že na trest žaláře jest uznati, když čin byl spáchán »z hrubé zjištnosti, surovosti, zahálčivosti, nestoudnosti, zlomyslnosti, nebo jiné nízké pohnutky«. Subjektivní moment jest tudíž jednostranně zdůrazněn, kdežto objektivní příznak — na příklad velikost a důležitost porušeného nebo ohroženého statku právního schází. Jest však nesporno, že i nadále zůstanou malé krádeže a podobné trestné skutky spáchané z nízké pohnutky přestupky.

Při tom nelze přehlížeti, že ohledně zločinů přichází znění návrhu do jistého odporu proti odůvodnění. Neboť dle znění návrhu mohli bychom mysliti, že ve vlastní části nebudou zločiny samy o sobě uvedeny, nýbrž že u dotyčných trestných činů bude stanoven výběrmo trest žaláře nebo věznice podle toho, z jaké pohnutky dle soudcova posouzení trestný skutek byl spáchán. To by znamenalo důkladné prohloubení trestního soudnictví, byť i to v praktickém provádění by narazilo na různé obtíže.

Odůvodnění však výslovně dí, že trestný čin je zločinem i když zákon naň ukládá trest žaláře jako výhradný trest.

Z toho vyplývá, že máme vlastně quattupartici trestných činů, totiž 1. výhradné zločiny, 2. trestné činy dle pohnutky, buď zločiny, buď přečiny, 3. vlastní přečiny, 4. přestupky. Osnova pojednává o přestupcích ve zvláštním návrhu přestupkového zákona, v němž jsou zahrnuty odchylky od obecných předpisů, platících pro ostatní jmenované skupiny trestných činů.

Dle důvodů mají se přestupky jen zatím přikázati trestnímu soudnictví. Neboť zamýšlí se po provedené reformě správy a trestního práva správního, sloučiti je s přestupky, které dosud trestají správní úřady. Podle všeho uplyne však až do dosažení toho cíle ještě dlouhá doba.

Druhá hlava návrhu jest věnována podmínkám trestnosti a předpisům o zániku trestnosti a trestu.

Předem nás zajímají zásady o formách viny, o čemž zmiňuji se jen zkrátka, vzhledem k tomu, že prof. Dr. Aug. Mirička napsal o tomto předmětu pojednání: »Formy trestní viny v osnovách« v čís. VII.—VIII. časopisu pro právní a státní vědu, roč. IV., 1921, str. 330.—336.

Na místě dosavadní teorie výsledkové klade návrh důraz na vůli a vůbec na psychickou disposici pachatelovu, neboť jak odůvodnění uvádí, nemá pachateli přitěžovati, že jeho čin měl náhodou následky těžší a stejně mu nesmí zase polehčovati, když se mu nepodařilo dosáhnouti toho, co obmýšlel svým činem.

Podle toho rozeznává návrh úmysl, vinu vědomou a nedbalost. Úmysl kryje se s pojmem úmyslu v užším smyslu slova a s pojmem obmyslu jakéhosi stupňovaného úmyslu (Absicht a Vorsatz). Úmyslně tudíž jedná »kdo jedná za tím účelem, aby způsobil výsledek v zákoně uvedený«.

Jak zjevně není tu zmínky o zlomyslnosti, jež se požaduje u některých dolosných činů jako jest na příklad u poškození cizího majetku. K tomu přihlížeti ponechává se zvláštní části návrhu trestního zákona.

Definice viny vědomě v návrhu uvedená jest dle mého názoru příliš krátká, aby prostý lid ji mohl dobře rozuměti. Naopak pochybují, že slova návrhu: »že vědomě jedná, kdo zná všechny skutečnosti, zakládající trestnost jeho činu«, nepravníku k porozumění stačí. Snad by to také laik lépe pochopil, kdyby se řeklo, že jednání vzdor vědomosti, že to, co pachatel vykoná, je v trestním zákoně jako trestný čin zapovězeno, samo o sobě zakládá trestnost. Tato myšlenka shoduje se s odůvodněním, jež na to upozorňuje, že nestačí, představoval-li si pachatel výsledek toliko jako možný, nýbrž, že jest zapotřebí vědomosti, že výsledek závadný nastane. Naproti tomu jest se zodpovídati z těžšího výsledku, neustanovuje-li zákon jinak, když vinník věděl, že těžší výsledek může z činu jeho vzejíti. V takovém případě platí zpravidla vyšší trestní sazba.

Tím jest zároveň rozřešena otázka tak zvaného dolus indirectus, o němž se mluví v posledním odstavci § 1. dosud platného trestního zákona. Dolus eventualis, jehož oprávněnost v teorii jest velice spornou, jest obsažen v předpisu o nedbalosti vědomé. Návrh ovšem nepoužívá výrazu tohoto, ačkoliv z doslovného znění vyplývá, že má na mysli tuto formu nedbalosti. Nedbale totiž jedná: »kdo nezachová opatrnosti, k níž je povinen nebo které je podle okolnosti potřebí, ať mu je známo, že z činu může vzejíti výsledek v zákoně uvedený nebo ať mu to známo není«. Návrh označuje první formu nedbalosti jako hrubou nedbalost a to z toho důvodu, aby tato nedbalost nebyla zaměňována s vědomou vinou. V praxi ovšem nebude lze rozdíl mezi vinou vědomou a tak zvanou hrubou nedbalostí přesně vyhraniti. Jednání úmyslné jest v zákoně zpravidla postaveno na roveň s jednáním vědomým. Pouze při přestupcích má platiti odchyłka, že trestno jest jednání nedbalé, jen pokud, pokud neustanovuje zákon výslovně, že je trestno jenom jednání úmyslné nebo vědomé.

Další důsledek zásady odpovědnosti za vinu jest ustanovení, že při trestném ohrožení právního statku platí, neustanovuje-li zákon jinak, tentýž trest, ať bylo toliko způsobeno nebezpečí určitého výsledku, nebo ať tento výsledek skutečně nastal.

Ve shodě s teorií odpovědnosti za vinu, podle níž trestnost činu nemá se určovati výsledkem zlého skutku, nýbrž hlavně zaviněním pachatelovým, stojí formulace pojmu »pokus«. K trestnému pokusu, jenž zpravidla tresce se podle týchž ustanovení jako dokonaný čin, vyžaduje se, aby pachatel, »který se pokusí spáchati trestný čin, vykonal za tím účelem jednání nasvědčující tomu, že se vážně rozhodl tento čin spáchati«. Dle mého názoru může objektivní zjištění této okolnosti v praktickém provádění této zásady naráže-

ti na mnoho pochybností a proto mám za to, že dosavadní dikce v rakouském zákoně, podle kteréž se vyžadovalo jednání ke skutečnému vykonání činu vedoucí, přece bylo jasnější. Bez trestu zůstane, kdo se opatřil toliko prostředky a kdo si vyhlížel příležitost nebo jinak se jen připravuje k trestnému činu, leda že by to zákon výslovně ve zvláštní části ustanovil. Dále jest beztrestným pokus činu nedbalého a dobrovolné ustoupení od pokusu.

Při přestupcích trestá se pokus jen tehdy, když jde o čin trestný vazbou od čtrnácti dnů do tří měsíců.

Ustanovení o omylu znamená proti nynějšímu stavu značné zmírnění. Neboť právní omyl zvláštními okolnostmi omluvitelný může míti v zápětí mimořádné zmírnění trestu, v přestupkovém případě lze úplně od potrestání upustiti; jinak může soud při přestupcích, neznal-li pachatel dotyčného ustanovení zákona nebo měl-li za to, že čin jeho neodporuje právnímu řádu, trest vazby snížit o jeden stupeň, a je-li trestem vazba nižšího stupně, uznati na trest peněžítý.

Při skutkovém omylu jest čin posouditi podle toho, co si pachatel představoval. Zejména jest pachateli zodpovídati se z omylu nedbalostí zaviněného, je-li nedbalé jednání trestné.

Důležité předpisy o přičetnosti jsou namnoze krátké. Ve smyslu moderní psychiatrie má mravní nebo duševní nemožnost řídit své jednání podle správného rozpoznání beztrestnost za následek stejně jako nemožnost bezprávnost činu rozpoznati.

Jako příčiny nepřičetnosti uvádějí se duševní choroba, slabomyslnost a porucha vědomí, kdežto opilství zde není uvedeno. Ve státě, kde dosud není v platnosti úplný a bezohledný zákaz výroby a prodeje lihovin, jenž na př. v Sev. Americe je proveden, a kde vědomost o nebezpečí zneužívání lihových nápojů se ještě nevžila v obecnstvu, nemůže zákonodárce býti tak přísným jako náš návrh, jenž mimořádnému stavu duševnímu, způsobenému zavinělou opilostí, nepřiznává účinek polehčující okolnosti. Naproti tomu běře se o hled na duševní a morální méněcennost, byla-li přivoděna duševní chorobou, slabomyslností nebo jinou duševní odlišností, nebo pokročilým stářím a může to míti v zápětí zmírnění trestu. Totéž nastane »dopustil-li se vinník trestného činu podléhaje mimořádnému pokušení, nebo mimořádnému nátlaku, nebo v přechodném omluvitelném mimořádném stavu duševním.«

Velmi pozoruhodným se stanoviska veřejné bezpečnosti jest nové opatření, podle něhož osoby pro chorobu duševní nebo slabomyslnost osvobozené, jsou-li obecně nebezpečné a osoby, u nichž byla příčinou trestného činu nezřízená náklonnost k lihovinám nebo k jiným opojným prostředkům a jedům, mohou býti odkázány do ústavu pro choré vězně, o němž bude řeč později.

Dle osnovy zakládají beztrestnost jinak bezprávných činů obrana a nouze (není však zapotřebí »krajní« nouze).

Osnova dovoluje ubránití sebe neb jiného proti bezprávnému útoku na tělo, svobodu, majetek nebo jiný statek, učiní-li se to přiměřeným způsobem. Tím je vyřízena stará sporná otázka v ten smysl, že jest obrana přípustná i proti bezprávnému útoku na čest.

Při vykročení z mezí přiměřené obrany může nastati snížení trestní sazby. Stalo-li se tak z omluvitelného ukvapení nebo rozčilení vyvolaného útokem, nastává beztrestnost.

Ohledně nouze platí obdobné ustanovení jako u obrany, leda, že místo výrazu »proti bezprávnému útoku« stojí zde přímo »hroziící nebezpečí«. Mimo to jest beztrestnost jednání z nouze omezena, poněvadž může takové jednání býti trestným, lze-li od pachatele slušně žádati, aby se takového jednání zdržel, zejména může-li se odvrátiti nebezpečí jiným způsobem, nebo je-li hodnota ohroženého statku nepoměrně menší než poškozený statek.

Překročil-li pachatel z omluvitelného ukvapení nebo rozčilení způsobeného nebezpečím z mezí beztrestného jednání, může nastati mimořádné zmírnění trestu; nebylo-li však ukvapení a rozčilení omluvitelným, může soud jenom trestní sazbu snížit.

Dosavadní rozvlačná a těžkopádná ustanovení o spoluvině a účastenství sloučil návrh stručně do věty, že vůbec každý, »kdo návodem, radou, utvrzováním, slíbením nebo poskytnutím pomoci, nebo jinak úmyslně spolupůsobí ke spáchání nebo při spáchání trestného činu jiným«, má se trestati zpravidla dle týchž ustanovení jako pachatel, i když trestný čin vykonán nebyl.

Při přestupcích je takové účastenství trestné jen tehdy, byli se aspoň pokuseno o čin trestný vazbou od 14 dnů do 3 měsíců.

Samozřejmě běže se snížením trestu ohled na menší účast. »Osobní vlastnosti, poměry a okolnosti vylučují, zmenšují nebo zvyšují trest jen u toho, u něhož se vyskytují.«

Tato ustanovení jsou ovšem velice stručná a přehledná, ale pochybuji, že na rozmanitost případů postačují. Zejména chybí ustanovení o nepřímém pachatelství. Jest tudíž otázkou, jak podle návrhu by bylo rozhodnouti známý školní příklad o ženě, jež svádí slabomyslného, aby znásilnil ženskou osobu nebo zda přechovavači sami propadají trestu, když domácí syn dopustiv se krádeže na otci následkem prominutí zůstává beztrestným.

Předpisy o nutnosti návrhu neb obžaloby k zavedení trestního řízení zůstaly podstatně nezměněny. Monopol státu na stíhání veřejnožalobných trestných činů se zachovává. Mimo to přináší návrh velice podrobná ustanovení o zmocnění, o návrhu oprávněného a o soukromé obžalobě. Oprávněný musí podati návrh na stíhání do 3 měsíců od té doby, kdy se dověděl o trestném činu a osobě vinníkově.

Šestinedělní lhůta k podání soukromotrestního oznámení běží jak dříve od té doby, kdy se žalobce dověděl o činu a osobě vinní-

kově, **vence** vynodným pro zájmy žalobce bude nové ustanovení, že v jistých případech tato subjektivní lhůta může být prodloužena; na př. když trestný čin byl původně veřejným žalobcem stíhán. V takovém případě může se soukromá obžaloba podati po uplynutí lhůty až do skončení průvodního řízení ve hlavním přelíčení a bylo-li trestní řízení zastaveno, do šesti týdnů od zastavení.

V případě úmrtí žalobce nebo jinak oprávněného ku stíhání přechází oprávnění na jeho příbuzné, jež jsou v návrhu podrobněji uvedeni. Pro ně běží lhůta 6 týdnů od smrti oprávněného.

Aby se předešlo obtěžování soudů nekonečnými soukromými obžalobami vzájemnými, ustanovuje se, aby lhůta ke stíhání všech takových trestných činů spáchaných do skončení průvodního řízení v hlavním přelíčení končilo se tímto okamžikem, leda že by oprávněný o takovém činu neb osobě vinníkově teprve potom se dověděl. —

Návrh snaží se upravit vykonávání oprávnění, pokud oprávněný nepoživá plné svéprávnosti. Toto právo tedy vykonává zákonný zástupce, po případě curator ad actum. Jedná-li se však o soukromou obžalobu osob starších 18 let neb marnotratných, jest zapotřebí zastupování jen tehdy, když bylo porušeno právo povahy majetkové.

Tím ovšem nejsou veškeré pochybnosti odstraněny; neboť není zmínky o tom, které osobě vzniká nárok ku stíhání, jinými slovy: u které osoby jest okamžik získání vědomosti směrodatným. Na př.: Nezletilá dcera byla příslušníkem domácnosti svedena. Ze stydlivosti však o tom neučiní trestní oznámení a též svým rodičům nic neříká. Teprve po uplynutí šedelní lhůty její otec se o tom poklesku dozvídá. Naskytá se nyní otázka, zda-li otec ještě může podati obžalobu, předpokládaje, že objektivní promlčení ještě nenašlo. V tom ohledu by bylo podrobnější ustanovení žádoucím.

Oddělení o zániku trestnosti a trestu přináší vedle známých důvodů trestnost zahlazujících jako jest smrt vinníka, udělení milosti, promlčení stíhání a zahlazení odsouzení, nové právní instituty a sice promlčení výkonu, navrácení práv občanských, výmaz odsouzení a promlčení zpětnosti.

Ale i ustanovení o promlčení stíhání, zejména co se týče jeho přerušení byla podstatně změněna. Celkem lze říci, že návrh se přiklání k tomu, aby lhůta, do kteréž může být vinník trestním zákonem stíhán, byla pokud možno zkrácena. Dle návrhu promlčují se zločiny zpravidla v šesti letech, těžší ve dvanácti letech. Přečiny promlčují se zpravidla ve dvou letech, nebo dle výše ohroženého trestu ve čtyřech, v šesti neb v osmi letech. Při přestupcích jest lhůta promlčecí šestiměsíční. Při tom jest zavedeno dle italského vzoru promlčení nastávající bezvýjimečně, t. j. bez ohledu na případné přerušení. Doba tohoto promlčení trvá o polovici déle než platí pro

obyčejné promlčení stíhání, nejméně však pět let, při přestupcích trvá tato lhůta v každém případě dvě leta.

Místo dosavadních spletitých ustanovení o přerušení zavádí návrh pouhý předpis, že promlčení se přerušuje každým opatřením soudu, namířeným proti vinníku jako obviněnému.

Dle návrhu může i po vynesení rozsudku nastati promlčení výkonu, pro kteréž platí doba tak zvaného nejdelšího promlčení. Do této doby se tu však nevčítá:

- »1. doba, na kterou výkon trestu byl odložen,
2. na kterou bylo povoleno spláceti peněžité trest v lhůtách,
3. doba, po kterou po právní moci rozsudku je vykonáván jiný trest na svobodě nebo zabezpečovací opatření v ústavě«.

Jest samozřejmo, že promlčením výkonu zůstávají rozhodnutí o náhradě nákladů trestního řízení, málocích soukromoprávních a zabezpečovacích opatřeních nedotknuta. Toliko ohledně zabezpečovacích opatření může soud od jejich výkonu upustiti. Promlčení výkonu rozsudku se přerušuje, byl-li odsouzený za účelem výkonu trestu*) zatčen nebo vzat do vazby nebo vzdálil-li se po vynesení rozsudku do ciziny.

Částečné rehabilitaci slouží navrácení práv občanských a výmaz odsouzení a v jistém smyslu promlčení zpětnosti; jako prostředek úplné rehabilitace platí nadále zahlazení odsouzení. Ztráta občanských práv občanských nebo zákaz vykonávání živnosti nebo povolání může býti výrokem soudu za jistých podmínek odčiněn, ale teprve po uplynutí dvou třetin doby pro ztrátu těchto práv rozsudkem ustanovené, ne však dříve než po třech letech od vykonání trestu.

Podstatný a prakticky nejdůležitější rozdíl mezi výmazem a zahlazením odsouzení záleží v tom, že výmaz odsouzení má za následek, že zpráva o odsouzení smí býti podána pouze soudům, jiným úřadům pak jedině, jde-li o udělení neb odnětí veřejné služby, kdežto o zahlazeném odsouzení nesmí býti podána zpráva nikomu a odsouzený nemusí dřívější zahlazená odsouzení vyjeviti.

Zákon chce dosažení výmazu odsouzení pokud možno ulehčiti; proto žádá se jenom, aby odsouzený se snažil podle možnosti napraviti škodu trestným činem způsobenou a aby uplynula od výkonu trestu doba, která se rovná dvojnásobné délce trestu nebo nejvyšší výměry sazby v rozsudku uvedené při tak zvaném neurčitém odsouzení. Při tom jsou ustanoveny jako nejdelší lhůty 15 let, 10 let a 3 leta, podle toho zdali se jedná o zločin, přečin nebo přestupek; jako nejkratší lhůty jsou předepsány 8 let, po případě 5 let, u přestupků 3 leta.

*) § 34. návrhu zde říká: »z a výkonem trestu«. Snad jedná se tu pouze o omyl nebo tiskovou chybu.

Byl-li vinník již vícekrát odsouzen, lze povolití výmaz pouze všech odsouzení zároveň; samozřejmě musí býti výmaz pro každé jednotlivé odsouzení přípustným. Toliko v případě, že poslední odsouzení stala se jen pro přestupek, může soud i bez jich výmazu povolití výmaz odsouzení předcházejících.

Tato ustanovení zdají se býti příliš mírná a dle mého názoru chrožují bezpečnost společnosti před pochybnými živly. Tvůrcové návrhu to snad sami cítili a zajisté proto žádali, aby provinilec odsouzený více než jednou, buď k trestu vězení aspoň šesti měsíců nebo k trestu žaláře vyčkal uplynutí delší lhůty, jež se rovná trojnásobné délce uloženého trestu nebo nejvyšší výměry sazby určené v rozsudku. Lhůta určuje se od výkonu posledního z dřívějších trestů podle delšího z nich. Při tom soud udá současně další lhůtu od pěti do deseti let, po nichž může nastati zahlázení odsouzení.

Kdežto výmaz odsouzení povoluje se na žádost odsouzeného, zahlazují se odsouzení sama o sobě, uplynula-li od vykonání trestu doba rovnající se trojnásobné délce uloženého trestu nebo nejvyšší výměry sazby a nebyl-li vinník v této době odsouzen k trestu žaláře.

Ježto výmazem podmíněného odsouzení nastávají již účinky zahlázeného odsouzení nebyl-li vinník v době pro výmaz odsouzení směrodatně pro nějaký trestný čin odsouzen, budiž hned v této souvislosti o podmíněném odsouzení sepsáno, ačkoli návrh sám o této instituci mluví teprve ve hlavě o trestech a zabezpečovacích opatřeních. Návrh přijímá tuto instituci zavedenou zákonem ze dne 17. října 1919, č. 562 sb. z. a n., avšak s dvěma podstatnými změnami. Vzhledem k tomu, že soudy používaly podmíněného odsouzení v rozsahu účelu generální prevence nepříznivém, jako by podmíněčné odsouzení bylo pravidelným výsledkem trestního řízení, obmezuje osnova jeho přípustnost, tak že má býti vyloučeno, přiči-li se důležitému zájmu veřejnému. Obecné znění tohoto ustanovení zajisté zavdá příčinu k různým výkladům a pochybnostem a proto by měl býti lépe nahrazeno přesnějším výrazem. Podmínečné odsouzení dále odpadá, zněl-li rozsudek na trest přísnější než na žalář šesti měsíců nebo na vězení jednoho roku, konečně v případě nepromlčené zpětnosti, byl-li pachatel dříve odsouzen za přečin na dobu nejmeně šesti měsíců nebo za zločin bezpodmínečně, nebo byl-li takto odsouzen podmíněčně a neosvědčil se.

O druhé změně v příčině podmíněného odsouzení zavedené bylo shora řečeno: a sice o účinku podmíněného odsouzení, jež se rovná výmazu odsouzení. Odkladem výkonu rozsudku jsou odloženy zpravidla i tresty vedlejší a zabezpečovací opatření, vyjímajíc zabrání, zákaz návštěvy hostinců a propadnutí, o nichž se bude později projednávat. Ve smyslu nového rozřídění trestných činů určuje se doba zkušební u zločinců na dvě leta až pět let, u přečinů na jeden rok až pět let, u přestupků od jednoho roku až na tři leta.

O nařízení výkonu rozsudku budou platiti celkem dosavadní předpisy, leda že budou poněkud zostřeny. Odložený rozsudek se mezi jiným vykoná, byl-li vinník odsouzen bezpodmínečně buď pro zločin spáchaný po prohlášení podmínečného rozsudku nebo pro přečin na dobu nejméně šesti měsíců. V každém jiném případě opět-ného odsouzení rozhodne soud dle volného uvážení o výkonu odlo-ženého trestu.

Jakým způsobem soud má rozhodovati o podmínečném odsou-zení a naříditi výkon odloženého trestu, jest dle návrhu pochybným, poněvadž osnova sama o tom nemluvíc neříká, zdali dotyčné §§ 7. a 8. zákona ze dne 17. října 1919, čís. 562 sb. z. a n. a vůbec ustanov-vení dotčeného zákona, pokud osnova je nezměnila nebo s nepatrný-mi odchylkami nepřevzala jako na příklad §§ 18. a 19. cit. zákona, zůstávají v platnosti. O podmínečném propuštění bude teprve po-zději projednáno.

Jak ještě opětně uvidíme, příkládá návrh zpětností mnohem vyšší význam než dosavadní trestní zákon. Proto pokládá osnova za vhodné, účinek předchozího odsouzení vzhledem k sazbě trestní, ke způsobu trestu nebo podmínečnému odsouzení vymýtití, uplynu-lo-li do spáchání nového trestného činu od vykonání trestu za zlo-čin nebo přečin aspoň pět let, za přestupek aspoň tři leta. Jedná-li se o podmínečně odsouzeného nebo propuštěného, jenž se osvědčil, započítá se zkušební doba do této lhůty.

Poslední dvě hlavy osnovy a to třetí hlava o druzích trestů a zabezpečovacích opatření a čtvrtá hlava o jejich výkonu překračují vlastně rámec trestního zákona, ježto obsahují v několikerém smě-ru ustanovení spadající do oboru veřejné správy. To by samo o so-bě nebylo nic nápadného, kdyby se jednalo pouze o výkon trestu, jenž ještě těsně souvisí s trestním soudnictvím, leč návrh zavádí novou skupinu prostředků obranných proti zločincům, tak zvaná opatření zabezpečovací. Co jest tím rozuměti, návrh ani neříká. Po-kládám to za nedostatek, poněvadž zákon by měl nový pojem ta-kového dosahu, jakého jest zabezpečovací opatření, výstižně vy-světliti, aby i prostý lid bez komentáře mohl si v tom něco určitého představití. Dále nutno vysloviti pochybnosti, že jednotlivé skupiny trestů na svobodě nebyly vůbec definovány. Osnova totiž uvádí pět stupňů zákonných sazeb žaláře, a to jako první od jednoho mě-síce do jednoho roku a jako poslední od deseti do dvaceti let; u trestu vězení jest též pět stupňů, nejnižší od 14 dnů do osmi měsíců, nejvyšší od osmi do patnácti let. Tresty žaláře i vězení kratší jed-noho roku vykonávají se v soudní trestnici u sborového soudu první stolice. Trestanci obojího druhu mají býti místně oddělení a rozli-šení šatem i způsobem nakládání. Ten rozdíl záleží hlavně v tom, že trestanci v žaláři nosí trestanecký šat a může jim býti uložena, nehledíc na jeho dosavadní zaměstnání, i jakákoliv práce v trestnici

zavedená nebo potřebná, kdežto trestanci odsouzení do vězení mohou nositi šat občanský až na pokrývku hlavy a jsou zaměstnáni jenom osm hodin denně v trestnici práci pokud možná přiměřenou dosavadnímu jejich zaměstnání. Nařízením lze jim povolití další výhody a úlevy.

Takový krátký trest vězení vykonává se dle možnosti v samovazbě; návrh ovšem při tom medí, má-li v takovém případě nastati zkrácení vazby ve smyslu zákona ze dne 1. IV. 1872, č. 43. ř. z. a jest pochybným, zdali dotyčný zákon zůstává v platnosti. Vůbec jest pozorovati, že osnova nepřiznává samovazbě takové důležitosti, jak to učinil právě dotčený zákon, ba v některém případě má samovazba zrovna sloužiti k tomu, aby kriminální živly nešířily mravní nákazu mezi jinými vězni. Proto se ustanovuje, aby provinilci vytrpěvši již dříve žalář nejméně jednoho roku, odpykali si celý trest vězení v samovazbě a to i v žaláři, není-li to jinak možno. Jak viděti, jest tu prolomena zásada přesného vyhranění žaláře od vězení.

Tresty na svobodě, delší jednoho roku, vykonávají se, pokud jde o žalář, v káznici, a pokud se jedná o vězení, ve věznicí. O jejich zařízení bude na jiném místě mluveno.

Při přestupcích ukládá se vazba, kteréž účelem jest dle návrhu toliko omeziti trestance na svobodě. Dosavadní rozdíl mezi vězením a tuhým vězením odpadá. Jako pravidelná sazba platí zde ztráta svobody od jednoho dne do jednoho měsíce, druhá sazba, jako mimořádná, jde od čtrnácti dnů do tří měsíců. Ohledně způsobu nakládání s trestanci ve vazbě, jež samozřejmě se nadále odpykává u okresních soudů, byly zachovány dosavadní předpisy; ohledně samovazby, jež zde jeví se býti pravidelným způsobem výkonu trestu, platí obdobná ustanovení, jak jsme shora viděli při trestu vězení.

Trest smrti zůstává jen výjimečně, a to v tom jediném případě, že trestanec odsouzený do doživotního žaláře, dopustil se znovu zločinu, na nějž zákon stanoví trest doživotního žaláře. Dle odůvodnění vyžaduje toho hlavně udržení kázně v ústavech pro nejtěžší zločince určených. Při tom však se opomenulo udati, jakým způsobem má se trest smrti vykonávati, tedy zda provazem nebo stínáním nebo dle amerického vzoru elektrickým proudem. Tato mezeza zdá se býti tím nápadnější, než v případě prohlášeného stanného práva trestu smrti má se ještě ve velkém rozsahu použití.

Nutno dále poznamenati, že osnova neběře zvláštní zřetel na politické provinice. Návrh to nepovažuje za potřebí, poněvadž zařízení věznic prý umožní, »aby i s politickými trestanci přiměřeně se nakládalo. »Proti tomu stanovisku snad by nebylo nic namítati, poněvadž cestou nařízení mohou se politickým trestancům poskytovatí všelijaké výhody, leč lze, pokud neznáme zvláštní část navrženého trestního zákona, pochybovati, zdali na nejtěžší zavinění poli-

tického rázu jako na velezrádu, vzpoury atd. bude stanoven toliko trest vězení, zdali tedy takové trestné činy budou prohlášeny, nehledě k pohnutce, za zločiny nebo jenom za přečiny. V prvním případě vznikly by však tuhosti příčíci se modernímu duchu, poněvadž zákon by politickým trestancům, odsouzeným čí žaláře, nepovolil úlevy od přísné kázně.

Třetí druh hlavních trestů — peněžitý trest — znamená přechod k vedlejším trestům, protože toho trestu lze používat v obou směrech. Tvůrcové návrhu volili tu nový výraz místo obvyklého pojmenování »pokuta«, aby — jak dí odůvodnění — trest na penězích, soudem uložený, se odlišil od jiných pokut, správními úřady ukládaných. Důvod ten však nebude valně přesvědčujícím, přihlíží-li se k tomu, že dle sdělení odůvodnění beztoho se zamýšlí trestní soudnictví v přestupkových věcech soudům odnímatí a přikázatí je zvláštnímu správnímu soudnictví.

Trest na penězích má dle úmyslu návrhu míti v zápětí »dočasné snížení životní úrovně odsouzeného«, při čemž ovšem nebudiž mu znemožněno plniti povinnosti k výživě a výchově osob na něm závislých. Pravidelná zákonná sazba jest při zločinech a přečinech od 20 Kč do 50.000 Kč, při přestupcích od 10 Kč do 10.000 Kč.

Při zločinech a přečinech může však soud tuto sazbu překročití, dojde-li přesvědčení, že ani nejvyšší výměra trestu by nezasáhla přiměřeným způsobem obvyklé životní úrovně odsouzeného. Pro takový případ zavádí osnova nový typ rozsudku, totiž odsouzení k nejistému trestu.

Soudce odsoudí tedy vinníka k nejvyšší výměře trestu peněžitého a vyhradí si zvýšiti jej na částku rovnající se průměrnému důchodu odsouzeného za dobu od sedmi dnů do dvou set dnů. Soud pak vyšetřuje průměr příjmů odsouzeného za poslední leta, za kterým účelem jsou po právní moci rozsudku úřady vyměřující daň z příjmů zproštěny z úřední tajnosti a jsou povinny soudu na požádání oznámiti potřebná data o příjmech odsouzeného a členů jeho domácnosti. Soud ustanoví pak usnesením konečnou číselnou výši trestu.

S teoretického stanoviska snad nebude proti této novotě námitek, v praktickém provádění však vyskytnou se asi mnohé obtíže a pochybnosti. Prvně jeví se býti jednostrannou přísností, že právě nad jistou skupinou má dlouho tanouti Damoklův meč, ježto od prvního — prozatímního rozsudku do konečného usnesení může uplynouti ještě neurčitě dlouhá doba, kdežto jiný — snad těžší zločinec po právoplatnosti rozsudku ví, s kterým trestem může počítati a své poměry podle toho zaříditi. Dále jest uvážiti, že vinník, byv odsouzen právoplatně k nejvyšší výměře 50.000 Kč, by to právem pocítil za nespravedlivost, kdyby šetřením u úřadů vyměřujících daň vyšlo na jevo, že vypočtený průměr jeho příjmů jest menší než uložený trest.

Naproti tomu nutno z demokratického stanoviska jen uvítati, že trest na penězích má dle osnovy přestati takoflka býti privilejem zámožných stavů. Neboť návrh již nezná práva soudce trest na svobodě změnití do přiměřené pokuty a v případě nedobytnosti peněžitého trestu nenastane na jeho místě máhradní trest vazby, jak to ještě nyní bývá zvykem dle známého klíče: jeden den vazby rovná se pokutě 10 Kč. Aby se uvarovalo nedobytnosti trestu na penězích, povoluje návrh, aby odsouzený pokutu jinak splatnou do 14 dnů od právní moci rozsudku buď zaplatil nejvýše za tři měsíce buď po splátkách tak, aby trest byl zaplacen nejdéle do dvou let. Soud může toto povolení odvolati, nezaplatil-li odsouzený řádně splátky nebo zlepšil-li se podstatně jeho hospodářský stav.

Konečně může se odsouzenému také povoliti, aby peněžítý trest odpracoval; kdy a za jakých podmínek se to má státi a jakou sazbou vykonaná práce bude započtena na peněžítý trest, návrh sám neudává. Jest očekávati, že to bude nařízením upraveno; osnova arcit jen slibuje, že nařízením bude ustanoveno, jakým způsobem se tresty majetkové, včas nezaplacené, dobývají. Trest na penězích změněni se však nikdy v případě nedobytnosti v trest na svobodě, nýbrž má to býti dle důvodové zprávy samostatným přestupkem, stalo-li se nezaplacení následkem »lehkomyšlnosti, vzdorovitosti nebo jiné viny«. Bude otázkou, zdali totéž platí ohledně trestu, jenž ze stejného zavinění nebyl odpracován. Dlužno však míti za to, že se odepíše trest na penězích, kterýž se stal nedobytným.

Cellkem staví tedy návrh trest na svobodě a peněžítý trest na roveň. Jen v případě, má-li soud volbu mezi oběma druhy trestu, uzná se zpravidla na trest na svobodě, nezaplatil-li nebo neodpracoval-li vinník dřívější trest na penězích. Soud musí na trest na svobodě uznati, byl-li provinilec před tím pro shora zmíněný přestupek nezaplacený trestu peněžitého odsouzen. Při přestupcích je zůstaveno soudci — majícímu volbu mezi vazbou, vnučenou práci a trestem peněžítým — zpravidla uložiti vazbu, byl-li čin spáchán z nízkých pohnutek.

Tresty peněžité připadají státu, což bylo již v různých zákonech, za republiky vydaných, ustanoveno (srovnej zákon o válečné lichvě, o stíhání podloudného vývozu atd.). Z trestu má však býti nahrazena škoda trestným skutkem způsobená, pokud se to nestalo z ostatního majetku vinníkova. Proč republikánské zákonodárství od starého postupu upustilo, podle něhož pokuty se přikázaly chudinským fondům, důvodová zpráva neuvádí.

Nelze však přehlížeti, že starorakouský trestní zákon výtěžek z pokut přenechal chudinským fondům proto, aby se uvaroval podezření, že peněžítými tresty zákonodárce snad sleduje fiskální zájmy.

Trest peněžítý může se uložiti jako trest vedlejší — t. j. vedle trestu na svobodě — »byl-li čin spáchán ze zistnosti, nebo zlepšil-li

vinník činem svou životní měru nebo zamezil-li úmyslně zabránění nebo propadnutí«. Jinak platí zde obdobně ustanovení jako u trestu na penězích co hlavního trestu.

Kromě peněžitého trestu uvádí návrh jako nové vedlejší tresty zabránění a nucenou práci. Zabránění má provinilce připravit o výtěžek trestného činu. Proto mohou se předměty, o něž se vinník trestným činem obohatil, nebo jiné předměty, jež si za ně opatřil, nebo hodnota takových předmětů zabíratí. S výtěžkem zabránění na-
loží se jako s peněžitým trestem.

Kdyby trest na penězích nepostihl vinníka samého, na příklad má-li zámožné příbuzné, nebo byl-li činem spáchán z nechuti k práci, může soud — při zločinech a přečinech — uložití vnucenou práci a to i vedle trestu peněžitého. Vnucená práce ukládá se na dobu od jednoho do dvaceti osmi dnů, při přestupcích, kde se používá též jako samostatného trestu, na dobu od půl dne do dvaceti osmi dnů, počítajíc osm hodin za jeden den a nevčítajíc přestávek. Takový odsouzený je povinen na vyzvání přijíti pracovat osm hodin denně; za tím účelem jest při soudních trestnicích se postarati o těžké práce, jež nevyučení dělník může vykonávati. Osoby odsouzené ke vnucené práci mají býti odděleny od osob odpykávajících trest žaláře, mohou se však zúčastniti práce dělníků svobodných, nebrání-li tomu důvody bezpečnostní. Mzda za vnucenou práci připadá státní pokladně, po případě poškozenému. (Dokončení.)
